

УДК 371.314.6

С.В. ГАРМАШ, ст. викл., НТУ «ХПІ», Харків

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХНЬОЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Формування проектної культури студентів є однією з основних передумов їхньої ефективної професійної діяльності у майбутньому. Деякі проблеми сучасної вищої освіти, похідною частиною якої є бізнес-менеджмент освіти, в Україні аналізуються у статті. Висновок: «Культура, освіта, креативні здібності спеціалістів – це фактори, які зумовлюють успіх їхньої професійної діяльності».

Forming of project culture of students is one of the main conditions for their effective professional activity in the future. Some problems of modern higher education, including business-management education, in Ukraine are analyzed in the article. The obvious conclusion is: «Culture, education, creative abilities of specialists are the factors, which define the success of professional activity».

Ключові слова: проектна культура, бізнес-менеджмент освіти, система безперервної освіти.

Вступ. Успіх на ринку праці – це якість освіти. За останні роки у галузі науки і техніки, економіки і політики, у демографічних і соціальних структурах відбулися суттєві зміни. Ці зміни не минули і систему вищої освіти, в якій також було здійснено якісні перетворення. Протиріччя між потребами суспільства і можливостями освітніх закладів призвели до кризової ситуації в освіті. З початку 90-х років в українській системі освіти відбулися значні реформи.

Постановка завдання. Актуальність теми полягає в тому, що суттєві зміни у сфері вищої освіти не тільки відкрили широкі можливості для розвитку інноваційних процесів, а й породили суттєві проблеми та небажані тенденції. Об'єкт дослідження – проектна культура студента як передумова ефективної професійної діяльності особистості у майбутньому.

Методологія. Мета дослідження – доведення необхідності безперервності освіти через виокремлення проблем та тенденцій у системі вищої освіти України та акцентування основоположного значення духовної культури у процесі становлення особистості.

Цим та іншим актуальним питанням вищої освіти приділяли увагу такі вчені, як О.В. Горєлий, В.О. Євстратов, В.Г. Андрєєв, В.Ф. Сидоренко, В.П. Зінченко, С.І Кружкова, М. Шмельов та ін.

Методи дослідження: обсерваційний (педагогічне спостереження), діагностичний (тестування, анкетування), моделювання та метод статистичної обробки інформації.

Результати дослідження. В сучасних умовах питання конкурентоспроможності вітчизняної освіти, її ефективності та ключової ролі в розвитку країни є дуже важливим. Проблема удосконалення якості освіти актуальна для сучасних вищих навчальних закладів. Сьогодні ці заклади змушені вести конкурентну боротьбу за споживачів своїх навчальних послуг. Абітурієнти мають можливість обрати той чи інший навчальний заклад залежно від якості навчання, яке їм пропонується, та від умов вступу до певного навчального закладу (проблема зарахування пільгового контингенту на бюджетну форму навчання набула особливого наголосу під час приймальної кампанії 2009 року в Україні).

Вимоги ринку праці до кваліфікації випускника також помітно зросли. В зв'язку з цим виникає проблема створення таких умов функціонування вищого навчального закладу, які б гарантували випускникам не тільки конкурентоспроможність, але й високу якість навчання. Для того, щоб задовольнити ринок праці, сучасні навчальні заклади значно розширили коло професій та спеціальностей, за якими відбувається підготовка кадрів. Це професії сфери обслуговування, інформаційного та банківського забезпечення підприємств та ін. Тут виникає інша дуже суттєва проблема. Це – перенасичення ринку праці представниками таких професій, як економісти, юристи та ін., проблемність працевлаштування, особливо в умовах кризової ситуації, яка охопила всі сфери діяльності. Але, якщо світова криза має тимчасовий характер, то кризова ситуація в Україні триває десятиліття і має системний характер, а ми, на жаль, вже звикли за ці роки виживати в ній. Це стосується не тільки економіки, а навіть більшою мірою, духовної сфери. І тут на перше місце виступає освіта як фундамент становлення всебічно розвинутої особистості.

У зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу слід приділити особливу увагу сфері вищої освіти, безпосереднім завданням якої є необхідність «дати наступним поколінням освіту та виховання», навчити їх «поважати велику гармонію навколишнього середовища та самого життя» [1].

Підготовка конкурентоспроможного працівника у будь-якій сфері не повинна зосереджуватися лише на забезпеченні високого рівня його професійної компетенції. В сучасних економічних умовах спеціаліст повинен мати також і соціальну підготовку, яка здійснюється за допомогою

суспільствознавчих та гуманітарних дисциплін. У технічних університетах наявний дефіцит гуманітарного блоку знань, а тенденція гуманітаризації та гуманізації технічного навчання набуває скорочення через брак коштів, що погіршує функції виховання, підготовки та розвитку, які є змістом навчання. Як один із виходів виникає необхідність формування проектної культури студентів технічного закладу у процесі навчання, оскільки відсутність системних зв'язків між технічним та гуманітарним навчанням призвело до того, що культурна домінанта стає нехарактерною для технічного навчання. Тому виникає розрив між змістом навчання і культурою суб'єкта діяльності проектування.

Усвідомлення необхідності проектування практично всіх сфер життєдіяльності висуває в ролі інваріантної вимоги до будь-якого спеціаліста «здатність до проектування».

Прагнення України приєднатися до ЄС та входження України в єдиний європейський навчальний простір з метою вирішення загальноекономічних проблем за рахунок підвищення якості вищої освіти є передумовою розширення контактів із закордонними партнерами, розробки спільних проектів, що потребує від спеціаліста не тільки соціально-професійної компетенції, але і проектної культури.

Необхідно зазначити, що розвиток освіти все більш тісно пов'язується з інтеграцією України у глобальний освітній простір, що передбачає зміну підходів до процесу підготовки спеціалістів технічного профілю. Аналіз матеріалів учасників спільних європейських проектів, реалізованих у контексті Болонського процесу, показав, що попит на висококваліфікованих інженерів, на творчу інженерну думку, що здатна знаходити нові ресурси розвитку, не тільки ніколи не знижувався на світовому ринку праці, а підвищується навіть і в умовах соціально-економічних протиріч.

Але не тільки професіоналізм є фактором успішної професійної діяльності. На перший план завжди виходить фактор духовної культури, моральності. Як сказав Патріарх Московський та всієї Русі Кирило під час зустрічі з діячами культури та молоддю України: «Не можна побудувати ефективну економіку без морального виміру». Цей вислів підтверджує думку видатного вченого-економіста М. Шмельова: «Погана мораль – погана економіка!» [4]. Таким чином, можна зробити припущення, що низький рівень духовної культури, відповідальності спеціаліста за свою діяльність негативно відбивається на технічному рівні, роблячи суспільство безпорадним. Навпаки, високий культурний рівень, розвинута творча уява та системна думка допомагають

людині будувати цілісну картину світу, вирішувати проблеми у різних сферах професійної діяльності. Культура, освіта, творчі можливості стають факторами, які визначають успіх фахівця.

Виникає проблема формування проектної культури студентів під час навчання у вищому навчальному закладі. Як визначила С.І. Кружкова, «...проектна культура є освітнім середовищем, у якому відбувається взаємодія людських, інформаційних і технічних ресурсів...» [5] при проектуванні змістовного, соціального та діяльнісного елементів системи. Потреба людини і суспільства у проектному розвитку активізувала процеси удосконалення системи безперервної освіти.

Професійні освітні програми здійснюють послідовне підвищення освітнього рівня, який уже сформувався: від грамотності та освіченості до професійної компетентності та професійної культури як найвищого їхнього прояву.

У широкому сенсі проектна культура студента вищого технічного навчального закладу, яка є передумовою його ефективної професійної діяльності після закінчення вищого навчального закладу, представляє собою інтегративну властивість особистості. Ця властивість систематизує когнітивний, рефлексивний та операційний компоненти, обумовлені функціональними особливостями проектування, що репрезентується у формі динамічної системи діяльностей (пізнавальної, перетворювальної, комунікативної та ціннісно-орієнтаційної), які здійснюються шляхом подолання суперечностей між спрямованістю особистості у майбутнє, проектністю – характерною особливістю творчого мислення, детермінованою абсолютною цінністю і імперативністю прогресу, і рефлексивним мисленням, яке інтенційно спрямоване на усвідомлення задуму, який проектується, з метою закріплення позитивного (з гуманістичних позицій) досвіду у конкретному результаті [5].

Висновки. Аналіз проблеми формування проектної культури студентів вищого технічного навчального закладу у процесі навчання та на основі отриманих у ході проведення дослідно-експериментальної роботи показників дозволяє зробити наступний висновок, що зміна політичної та економічної ситуації в Україні, її приєднання до Болонського процесу (входження в єдиний європейський освітній простір) з метою вирішення загальноекономічних проблем суттєво змінює характер професійної підготовки спеціалістів технічного профілю, навчання яких повинно забезпечити вироблення здібностей до продуктивного розв'язання професійних задач на основі науково-дослідної

проектної діяльності, а суперечність між вимогами до випускника вищого технічного навчального закладу в професійній сфері, серед яких інваріантним є здатність до проектування, і готовністю особистості до реалізації цих вимог може бути вирішено у ході фахової підготовки, що забезпечує розвиток професійно значущих властивостей особистості.

Це ж саме характерно і для бізнес-менеджмент освіти. Тобто, активний процес навчання, максимально наближений до реалій дійсності – одна з основних умов підготовки кваліфікованого спеціаліста в галузі управління, коли здійснюється орієнтація на особистісну зацікавленість як студента, так і потенційного роботодавця для максимального розкриття творчого потенціалу кожного індивіда (перш за все – студента), можливістю застосовувати здобуті знання і навички на практиці, отримати певну винагороду від потенційного роботодавця ще під час навчання та мати можливість позиціонувати себе на ринку праці [2].

Також у цьому вимірі необхідно виокремити необхідність співпраці бізнесу та освіти, переймаючи досвід закордонних університетів і, надаючи інтелектуальному продукту вищих навчальних закладів великого значення як складової частини інноваційного розвитку країни на перспективу, необхідно зосередити увагу на інноваційній взаємодії держави, підприємницької і наукової сфер економіки [3].

Список літератури: 1. *Гармаш С.В., Садковська В.А.* Сучасні тенденції в освіті при формуванні гуманітарно-технічної еліти [Текст] / С.В. Гармаш, В.А. Садковська // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: збірник наук. праць / [За ред. Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О.Г. РОМАНОВСЬКОГО]. - Харків: НТУ «ХПІ», 2004. – Вип. 6 (10). – С. 8-14. 2. *Гармаш С.В., Руденко С.М.* Актуальні проблеми бізнес-менеджмент освіти [Текст] / С.В. Гармаш, С.М. Руденко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: збірник наук. праць: у 2 ч. / [За ред. О.І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків: ХДУХТ, 2009. – Вип. 1 (9), ч 2. С. 284-290. 3. *Гуренкова О.В.* Оптимизация структуры продаж интеллектуальных продуктов вуза по логистике [Текст] / Л.А. Сосунова, О.В. Гуренкова // Вестн. Самар. гос. экон. ун-та. – Самара, 2007. - №1 (27). – С.131-133. 4. *Коротич В.О.* Ведущий российский экономист Николай Шмелев. [Текст] / У газеті «Бульвар», 2002. - № 50. С. 8. 5. *Кружкова С.І.* Учебная среда конструктивно-развивающего взаимодействия человека с миром [Текст] - Самара: СамГТУ 2006. С. 107-110.

Подано до редакції 12.03.2010